

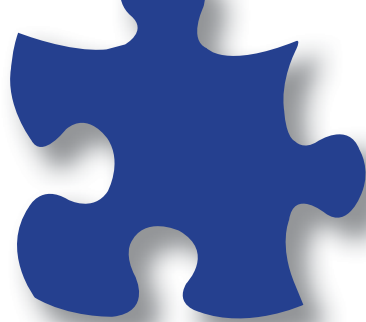

VAŠ VODIČ ZA
LISABONSKI
UGOVOR

EVROPSKA KOMISIJA

SADRŽAJ

UVOD.....	1
UNIJA ZA 21. VIJEK	2
KLJUČNE ODREDBE LISABONSKOG UGOVORA	4
SAZNAJTE VIŠE.....	10
Put ka Lisabonu.....	11
Više o institucionalnim promjenama	12
Određeni tehnički pojmovi.....	15

Ovu brošuru, kao i ostala kratka, jasna objašnjenja o EU, možete pronaći na internet stranici: ec.europa.eu/publications

Evropska komisija
Generalna direkcija za komunikacije
Publikacije
B-1049 Brisel

Rukopis završen u julu 2009. godine

Autorska prava: naslovnica - slika sa grupom ljudi © Getty Images – Rukovanje © Corbis, strana 1 iStockphoto, strana 2 iStockphoto (Joerg Reimann), strana 4 iStockphoto, strana 6 iStockphoto (Emrah Turudu), strana 7 Evropska komisija/ECHO, strana 8 Evropska komisija, strana 10 Reporters, strana 12 Evropski parlament, strana 15 iStockphoto (Mikael Damkier).

Luksemburg: Ured za publikacije Evropske unije, 2009.
18 str.-21x29,7 cm

ISBN 978-92-79-14183-6

© Evropske zajednice 2009.
Umnožavanje je dozvoljeno. Za korištenje ili reprodukciju pojedinačnih fotografija mora se tražiti odobrenje direktno od vlasnika autorskih prava.

Štampano u Bosni i Hercegovini.
Štampano na bijelom papiru bez hlora.

Prevod i štampa:
Delegacija Evropske unije u Bosni i Hercegovini
Skenderija 3a, 71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina
Tel: +387-33-254-700
Fax: +387-33-666-037
E-mail: delegation-bih@ec.europa.eu
Internet stranica: www.europa.ba

UVOD

Nakon decenija rata koji je prouzrokovao milionske žrtve, osnivanje Evropske unije je označilo početak nove ere u kojoj su evropske zemlje svoje probleme rješavale razgovorom umjesto ratovanjem. Danas zemlje članice EU uživaju mnoge beneficije: slobodno tržište sa valutom koja olakšava trgovinu i čini je efikasnijom, otvaranje miliona novih radnih mjesta, poboljšana prava radnika, slobodno kretanje ljudi i čišća životna sredina.

Međutim, postojeća pravila su bila napravljena za mnogo manju Evropsku uniju i EU koja se nije morala nositi sa globalnim izazovima kao što su klimatske promjene, globalna recesija ili međunarodni prekogranični kriminal. EU ima mogućnosti i obavezu da rješava ove probleme ali to može učiniti samo ako poboljša način na koji funkcioniše.

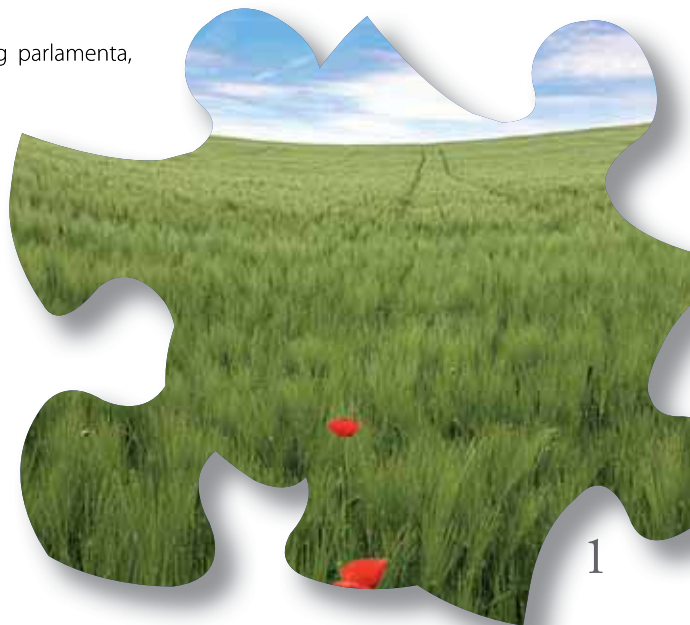
A to je svrha Lisabonskog ugovora. Lisabonski ugovor EU čini demokratskijom, efikasnijom i transparentnijom. On građanima i parlamentima daje bolji uvid u to šta se dešava na evropskom nivou i daje Evropi jasniji, jači glas na svjetskoj sceni istovremeno štiteći državne interese.

Ugovorom se omogućava nova Građanska inicijativa kojom možete, ukoliko sakupite million potpisa, poslati peticiju Evropskoj komisiji da izradi prijedloge za nove politike. Državnim parlamentima svih zemalja članica Evropske unije će se dati veća uloga pri provjeri zakona EU prije usvajanja kako bi osigurali da EU ne izlazi iz okvira svojih ovlaštenja u pitanjima koja bi se trebala rješavati na državnom ili lokalnom nivou.

Povećati će se ovlasti Evropskog parlamenta, čime će se članu Evropskog parlamenta kojeg neposredno birate, dati veća mogućnost da iskaže svoje mišljenje o većem broju pitanja.

Suprotno postojećem Ugovoru (iz Nice), u sastav Komisije će i dalje ići po jedan komesar iz svake zemlje članice.

Ovaj letak objašnjava šta Lisabonski ugovor znači vama kao građanima.

UNIJA ZA 21. VIJEK

Lisabonski ugovor je 13. decembra 2007. godine potpisalo 27 zemalja članica Evropske unije.

Da bi Ugovor stupio na snagu, sve zemlje članice EU moraju ugovor odobriti u skladu sa svojim državnim procedurama.

Zašto je bio potreban novi ugovor?

Evropska unija se promijenila. Broj zemalja članica se učetvorostužio. Samo u posljednjih pet godina se broj zemalja članica skoro udvostružio.

Svijet se također brzo mijenja. Evropa se suočava sa ogromnim izazovima 21. vijeka uključujući ekonomsku krizu, klimatske promjene, održivi razvoj, sigurnost energije i borbu protiv međunarodnog prekograničnog kriminala.

Zemlje članice koje su zajedno izradile nacrt Lisabonskog ugovora su uvidjele da postojeći ugovori ne daju Evropskoj uniji neophodne instrumente kako bi se borila i rješavala ove promjene.

- Lisabonski ugovor mijenja i ažurira sve ranije ugovore EU.
- Uzima u obzir činjenicu da je EU narasla sa šest osnivačkih zemalja članica na trenutnih dvadeset i sedam kao i mnoge promjene u zadnjih pedeset godina.
- Ugovor će, kada bude usvojen u svih 27 zemalja članica EU, poboljšati radne metode kako bi osigurao da Evropska unija vrši svoje aktivnosti na što efikasniji i djelotvorniji način za 21. vijek.
- Ugovor će pomoći Evropskoj uniji da bolje služi vašim interesima i daje vam mogućnost neposrednog glasa u evropskim pitanjima putem nove Građanske inicijative.
- Štiti vaša prava iz Povelje o temeljnim ljudskim pravima.
- Jača ulogu Evropskog parlamenta i daje nove ovlasti državnim parlamentima.
- Omogućava da proces donošenja odluka na evropskom nivou bude djelotvorniji.
- Pomaže Evropskoj uniji da govori jednim glasom na svjetskoj sceni.

-
- Uvodi nove mjere kako bi se rješavala goruća pitanja koja utiču na kvalitetu života, kao što su klimatske promjene, prekogranični kriminal i energetika.
 - Istovremeno štiti prava svake zemlje članice, posebno u osjetljivim oblastima kao što su oporezivanje i odbrana.

Ciljevi i vrijednosti EU

Lisabonski ugovor jasno određuje EU ciljeve i vrijednosti mira, demokratije, poštivanja ljudskih prava, pravde, jednakosti, vladavine prava i održivosti.

Ugovor garantuje da će Evropska unija:

- Ponuditi ljudima oblast slobode, sigurnosti i pravde bez unutrašnjih granica.
 - Raditi na održivom razvoju Evrope zasnovanom na uskladjenom ekonomskom rastu i cjenovnoj stabilnosti, visoko konkurentnoj socijalnoj tržišnoj ekonomiji, čiji je cilj puna zaposlenost i socijalni napredak, uz visok stepen zaštite životne sredine.
 - Boriti se protiv socijalne isključenosti i diskriminacije i unaprijedjivati socijalnu pravdu i zaštitu.
 - Unaprijedjivati ekonomsku, socijalnu i teritorijalnu povezanost i solidarnost unutar zemalja članica.
 - Ostati opredijeljena na ekonomsku i monetarnu uniju i euro kao svoju valutu.
- Zagovarati i unaprijedjivati vrijednosti Evropske unije u svijetu i doprinositi miru, sigurnosti, održivom razvoje Zemlje, solidarnosti i međusobnom poštivanju ljudi, slobodnoj i poštenoj trgovini i iskorjenjivanju siromaštva.
 - Doprinositi zaštiti ljudskih prava, posebno prava djece, kao i strogo nadzirati i razvijati međunarodni zakon, uključujući i poštivanje načela Povelje Ujedinjenih naroda.

Ovo su glavni ciljevi. Lisabonski ugovor je napravljen tako da Evropskoj uniji omogući mehanizme kako bi ove ciljeve i postigla.

KLJUČNE ODREDBE LISABONSKOG UGOVORA

Više demokratije, više otvorenosti

Ugovor vam daje uticajniji glas u procesu donošenja odluka.

Nova **Gradjanska inicijativa** znači da jedan million ljudi – od ukupnog stanovništva Evropske unije koje iznosi 500 miliona – iz zemalja članica EU može poslati peticiju Evropskoj komisiji da donese nove prijedloge politika.

To znači da vi kao građani po prvi put dobijate mogućnost davanja neposrednog glasa u procesu izrade zakonodavstva Evropske unije.

Kako bi poboljšalo informisanost o tome kako Evropska unija donosi odluke, Vijeće ministara EU će sada javno razmatrati i glasati o nacrtima zakona.

Ugovor povećava broj oblasti u kojima **Evropski parlament** dijeli proces donošenja odluka sa **Vijećem ministara**. To znači da će članovi Evropskog parlamenta, koje neposredno birate, imati veću važnost u procesu izrade zakonodavstva i budžeta EU.

U zemljama članicama će **državni parlamenti** imati veće mogućnosti da daju neposredni doprinos u proces donošenja odluka unutar EU.

Novi sistem za rano upozoravanje daje državnim parlamentima pravo da iznose svoje komentare na nacрте zakona i da provjeravaju da li EU izlazi iz okvira svojih ovlaštenja kada se uključuje u pitanja koja bi se mogla najbolje riješiti na državnom ili lokalnom nivou.

Brže i djelotvornije donošenje odluka

Lisabonski ugovor čini procedure donošenja odluka u EU djelotvornijima.

Unutar Vijeća ministara, umjesto jednoglasnih odluka, proširiti će se glasanje sa kvalifikovanom većinom. To će pomoći da se aktivnosti poduzmu na brži i djelotvorniji način.

Glasanje sa kvalifikovanom većinom znači da će od 2014. godine za odluke Vijeća ministara trebati podrška 55% zemalja članica, što predstavlja najmanje 65% ukupnog broja stanovnika Evropske unije. Ovaj sistem daje dvostruki legitimitet odlukama.

Primjenjivati će se stroga pravila na sve prijedloge koji se odnose na usvajanje novih politika putem glasanja sa kvalifikovanom većinom. Svaka zemlja članica će se morati složiti sa time, a državni parlamenti će imati pravo na veto.

Međutim u važnim oblastima poput oporezivanja i odbrane će se i dalje zahtijevati jednoglasno odlučivanje.

Moderniziranje institucija EU

Ključni cilj Lisabonskog ugovora jeste modernizacija i veća demokratizacija institucija koje vode poslove Evropske unije.

Uveće se nova pozicija **Visokog predstavnika za vanjsku i sigurnosnu politiku/ potpredsjednika Komisije** kako bi se unaprijedile aktivnosti Evropske unije na međunarodnoj sceni i kako bi Evropska unija mogla bolje braniti svoje interese i vrijednosti u svijetu.

Kako bi nastavilo svoj rad na kontinuiranoj i dosljednoj osnovi, Evropsko vijeće će **izabrati predsjednika Evropskog** vijeća na mandat od maksimalno pet godina. To će aktivnosti Evropske unije učiniti vidljivijim i dosljednijim.

Predsjednika Komisije će "birati" Evropski parlament na prijedlog Evropskog vijeća.

Lisabonski ugovor ponovo potvrđuje i ažurira mnoge ekonomske odredbe koje su bile sadržane u ranijim ugovorima EU. Njime će se dodati i nekoliko važnih oblasti. One su navedene u sljedećim stavkama.

Ekonomska politika

Ugovor potvrđuje zalaganje za postizanje Ekonomske i monetarne unije sa eurom kao valutom Evropske unije.

Euro se sada koristi u 16 zemalja članica EU.

Ekonomska i monetarna unija je suštinski cilj Evropske unije. To je vitalna snaga koja će osigurati da se Evropa vrati prosperitetu i otvaranju novih radnih mjesta. Evropska unija i zemlje članice su zajedno osigurale finansije od 200 milijardi eura kako bi podstakle ekonomiju Evropske unije u vrijeme trenutne finansijske krize.

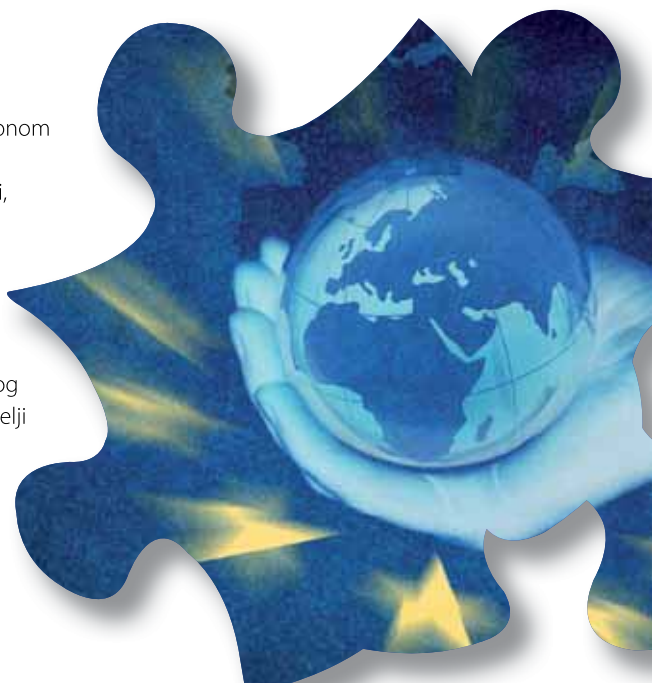
Ugovor formalizuje poziciju Evropske centralne banke time što je čini institucijom Evropske unije.

Evropska unija u svijetu

EU se obavezuje da će unaprijediti vrijednosti Evropske unije na svjetskoj sceni

tako što doprinosi:

- miru i sigurnosti,
- održivom razvoju Zemlje,
- solidarnosti i međusobnom poštivanju ljudi,
- slobodnoj i poštenoj trgovini,
- iskorjenjivanju siromaštva,
- zaštiti ljudskih prava,
- poštivanju i unaprijeđenju međunarodnog prava, posebno međunarodnog prava definisanog u Povelji Ujedinjenih nacija.

Evropska unija je najsnažnija trgovinska sila na svijetu i najveći donator pomoći zemljama u razvoju.

Gore pomenuto uvođenje pozicije Visokog predstavnika za vanjsku i sigurnosnu politiku/potpredsjednika Komisije će osigurati veću dosljednost u vanjskim poslovima i pomoći Evropske unije i omogućiti će EU da na svjetskoj sceni nastupa jednim glasom. Njega ili nju će pomagati posebno oformljena Služba za vanjske poslove.

Sigurnost i odbrana

Lisabonski ugovor jasnije određuje ulogu Evropske unije u oblasti zajedničke vanjske i sigurnosne politike. Odluke o pitanjima odbrane će se i dalje donositi jednoglasnim usvajanjem svih 27 zemalja članica Evropske unije.

Misije koje je Evropska unija poduzimala izvan granica svoje teritorije su bile u svrhu očuvanja mira, sprječavanja konflikta i jačanja međunarodne sigurnosti, u kontekstu Povelje Ujedinjenih naroda.

Ugovor produžava ulogu Evropske unije u operacijama razoružavanja, vojnog savjetovanja i podrške te u pomaganju uspostavljanja stabilnosti nakon konflikta.

Njime se takođe omogućava poboljšana saradnja među zemljama članicama koje žele tješnje sarađivati u oblasti odbrane.

Ugovor omogućava da zemlje članice mogu ustupiti Evropskoj uniji civilne i vojne kapacitete neophodne za realizaciju zajedničke sigurnosne i odbrambene politike i određuje ulogu Evropske agencije odbrane.

Ugovor uvodi klauzulu o solidarnosti (dobrovoljne prirode) u slučaju da zemlja članica EU bude žrtva terorističkog napada ili prirodne ili ljudskim faktorom uzrokovane nesreće.

Pravosuđe i kriminal

Lisabonski ugovor sadrži važne nove odredbe kojima se jača sposobnost Evropske unije da se bori protiv međunarodnog prekograničnog kriminala, ilegalne trgovine ljudima, oružjem i opojnim sredstvima.

Pojednostavljenje koje predlaže Lisabonski ugovor znači uvodjenje veće transparentnosti u ovoj oblasti, jačanje uloge Evropskog parlamenta i Suda pravde, te ubrzanje procesa odlučivanja putem češćeg glasanja kvalitetne većine.

Nove odredbe će, između ostalog, omogućiti Evropskoj uniji i zemljama članicama da osiguraju efikasniju zaštitu finansijskih interesa Evropske unije i borbu protiv prekograničnog kriminala.

Ove nove odredbe predstavljaju poštovanje različitih pravnih sistema i tradicija u zemljama članicama EU. One, na primjer, predviđaju "kočnicu za slučaj nužde" ("emergency break") kojim se svakoj zemlji članici omogućava da ne učestvuje u novoj mjeri za koju smatra da će uticati na osnovne aspekte svog sistema krivičnog pravosuđa.

Sa izuzetkom Irske i Velike Britanije, koje imaju sistem običajnog prava i koje se ne nalaze unutar Šengenske šeme kontrole granica, zemlje članice će imati posebne aranžmane koji će im omogućiti da o svakom slučaju pojedinačno odluče da li žele učestvovati u izradi zakona u ovim oblastima.

Socijalna politika

Lisabonski ugovor intenzivira socijalne ciljeve Evropske unije. On omogućava da EU, u svim svojim politikama i akcijama, uzima u obzir unaprijeđenje visokog stepena zaposlenosti.

Prepoznaje se važna uloga ekonomskih službi, kao što su transport, telekomunikacije, poštanska služba, snabdijevanje gasom i električnom energijom.

Uloga EU u ovim oblastima je ograničena, tako da će zemlje članice imati mnogo prostora za manevrisanje u snabdijevanju, funkcionisanju i organizaciji službi, kako bi mogle djelotvorno odgovoriti na potrebe svoje zemlje.

Evropska unija će se uzdržati od bilo kakvih akcija kojim će se oduzeti vrijednost uloge zemlje članice u pružanju usluga od opšteg interesa kao što su zdravstvo, socijalne službe, policijske i sigurnosne snage, državne škole.

Plate, pravo na udruživanje i pravila za organizovanje aktivnosti štrajka ostaju u nadležnosti zemalja članica.

Nove oblasti saradnje

Ugovor sadrži važne odredbe u određenom broju novih oblasti politika kojima se

jača sposobnost Evropske unije za borbu protiv međunarodnog prekograničnog kriminala, ilegalnih migracija, trgovinu ženama i djecom, opojnim sredstvima i oružjem.

Druge dvije oblasti su posebno važne za današnji svijet:

Klimatske promjene: Ugovor daje prioritet cilju Evropske unije da unaprijeđuje održiv razvoj Evrope zasnovan na visokom nivou zaštite i unaprijeđenja životne sredine.

Ugovorom se garantuje unaprijeđenje mjera za rješavanje regionalnih i globalnih problema zaštite životne sredine, a posebno klimatskih promjena, na međunarodnom nivou.

Jačanje uloge EU u klimatskim promjenama značiti da će Evropa nastaviti predvoditi borbu protiv globalnog zagrijavanja.

Energija: Ugovor sadrži dvije nove odredbe kojima se osigurava pravilno funkcionisanje tržišta energije, posebno u oblastima snabdijevanja energijom, i postizanje energetske efikasnosti i štednje kao i razvoj novih i obnovljivih izvora energije.

Sigurnost snabdijevanja energijom je budući ključni izazov za sve zemlje članice EU.

Ugovor potvrđuje zalaganje EU na ujedinjenu evropsku politiku o održivoj energiji.

Ugovor takođe daje osnovu za saradnju između zemalja članica u oblasti sporta, humanitarne pomoći, civilne zaštite, turizma i istraživanja u svemiru.

Ljudska prava

Lisabonski ugovor prepoznaje prava, slobode i principe Povelje o temeljnim ljudskim pravima i čini Povelju zakonski obavezujućom.

Zemlje članice su Povelju o temeljnim ljudskim pravima potpisale 2000. godine. Ona je sada zakonski obavezujuća.

To znači da, kada Evropska unija predlaže i provodi zakone, oni moraju poštivati prava određena Poveljom – a zemlje članice se toga takođe moraju pridržavati kada provode zakone Evropske unije.

U prava koja su zagwarantovana svim građanima spadaju zaštita ličnih podataka, pravo na azil, jednakost pred zakonom i indiskriminacija, jednakost između žena i muškaraca, prava djece i starijih i važna socijalna prava kao što su zaštita od nepoštenog otpuštanja i pristup socijalnoj sigurnosti i pomoći.

Ugovor će takođe omogućiti Evropskoj uniji da pristupi Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima. Ova Konvencija, kao i Evropski sud za ljudska prava koji nadzire njeno poštivanje, su osnove za zaštitu ljudskih prava u Evropi.

SAZNAJTE VIŠE

Neizbježno je da je Lisabonski ugovor obiman dokumenat – preko 300 stranica u konsolidovanoj formi, uključujući anekse i protokole. On sadrži mnoge odredbe prethodnih ugovora EU sa izmjenama i dopunama.

Ovaj Vodič posebno naglašava nove elemente Lisabonskog ugovora. Informacije o ključnim promjenama su navedene ispod.

Možete skinuti puni tekst Lisabonskog ugovora, konsolidovane verzije ugovora koje je dopunio Lisabonski ugovor i saznati više na internet stranici:

europa.eu/lisbon_treaty/full_text/index_en.htm.

Put ka Lisabonu

Lisabonski ugovor je odobren nakon 6 godina diskusije među zemljama članicama o tome koje reforme su neophodne kako bi se riješili izazovi 21. vijeka.

1952: Ugovor iz Pariza kojim se uspostavlja Evropska zajednica za uglj i čelik.

1957: Rimski ugovori kojima se uspostavlja Evropska ekonomska zajednica i Euratom.

1986: Jedinstveni evropski akt.

1992: Ugovor iz Maastrichta.

1997: Ugovor iz Amsterdama.

2001: Ugovor iz Nice.

29 oktobar 2004: Ugovor kojim se uspostavlja Ustav Evrope kojeg su potpisale zemlje članice u Rimu.

Maj-juni 2005: Francuska i Nizozemska putem referendumu odbijaju Ugovor .

13 decembar 2007: 27 zemalja članica potpisuje Lisabonski ugovor.

2007. - maj 2009: Lisabonski ugovor dobija saglasnost parlamenata 26 od 27 zemalja članica.

12 juna 2008: Na referendumu u Irskoj nije obezbijedena većina za ratifikovanje ugovora.

19 juna 2009: Evropsko vijeće potvrdilo da će u sastav Evropske komisije ulaziti po jedan predstavnik iz svake zemlje članice. Šefovi država ili vlada su se složili oko zakonski obavezujućih garancija u posebnim područjima koje su definisale vlasti Irske u oblastima oporezivanja, prava na život, obrazovanja i porodice, i tradicionalne politike Irske o vojnoj neutralnosti, kao i to da se ove garancije ugrade u ugovore Evropske unije u vidu Protokola nakon stupanja na snagu Lisabonskog ugovora. Usvojena je također i Svečana deklaracija o važnosti prava radnika i javnih službi.

2 oktobar 2009: Drugi referendum u Irskoj.

Više o institucionalnim promjenama

Institucije i tijela EU

Glavne institucije EU su:

- Evropski parlament
- Evropsko vijeće
- Vijeće Evropske unije (Vijeće ministara)
- Evropska komisija
- Sud pravde Evropske unije
- Evropska centralna banka
- Sud revizora

Pored njih, tu su i druga tijela:

- Komitet regija
- Evropski ekonomski i socijalni komitet
- Evropska investiciona banka

Evropski parlament

Evropski parlament je institucija Evropske unije koja se neposredno bira i koja zastupa građane zemalja članica.

Ugovorom se povećava broj oblasti gdje Evropski parlament dijeli dužnost izrade zakona sa Vijećem ministara i jača njegove budžetske ovlasti.

Ova podjela ovlasti između Parlamenta i Vijeća ministara je poznata kao zajedničko odlučivanje.

Zajedničko odlučivanje će postati "uobičajena zakonodavna procedura" koje će se proširiti na nove oblasti poput slobode, sigurnosti i pravde.

Ovim će se ojačati zakonodavne ovlasti Evropskog parlamenta.

Ugovor će Evropskom parlamentu također dati veću u ulogu u odobravanju budžeta EU.

Evropsko vijeće

Evropsko vijeće sačinjavaju najviše pozicionirani izabrani politički predstavnici zemalja članica – premijeri i predsjednici sa izvršnim ovlastima.

Vijeće daje politički pravac i određuje prioritete Evropske unije.

Lisabonskim ugovorom Evropsko vijeće postaje punopravna institucija Evropske unije i njegova uloga je jasno određena.

Oformljena je nova pozicija predsjednika Evropskog vijeća.

Predsjednika Evropskog vijeća, koji na toj poziciji može ostati maksimalno pet godina, će birati članovi Evropskog vijeća.

On ili ona će predsjedavati sastancima Vijeća, upravljati poslovima na kontinuiranoj osnovi i zastupati Evropsku uniju u svijetu na najvišem mogućem nivou.

Ovim se uvodi promjena od postojećeg sistema gdje zemlja

članica, koja trenutno predsjedava Evropskom unijom u periodu od šest mjeseci, takođe predsjedava Evropskim vijećem.

Novi predsjednik/ca Evropskog vijeća će aktivnosti Evropske unije učiniti vidljivijim i dosljednijim.

Vijeće

Vijeće Evropske unije se takođe zove i Vijeće ministara. Njega sačinjava 27 ministara vlada koji zastupaju sve zemlje članice.

To je ključno tijelo koje donosi odluke, koordinira ekonomske politike Evropske unije i ima glavnu ulogu u vanjskoj i sigurnosnoj politici.

Vijeće dijeli zakonodavne i budžetske ovlasti sa Evropskim parlamentom.

Sve više će se primjenjivati sistem većinskog glasanja umjesto donošenja jednoglasnih odluka.

Od 2014. godine će se uvesti sistem poznat pod nazivom "dvostruka većina": odluke koje donosi Vijeće će zahtijevati većinu od 55% zemalja članica, što čini najmanje 65% ukupne evropske populacije. Ovakav sistem daje odlukama dvostruki legitimitet.

Jedna od novosti koju donosi Lisabonski ugovor jeste da će Vijećem ministara vanjskih poslova predsjedavati Visoki predstavnik Unije za vanjsku i sigurnosnu politiku/potpredsjednik Komisije.

U drugim oblastima kao što su poljoprivreda, finansije i energetika, Vijećem će i dalje predsjedavati ministar zemlje koja trenutno predsjedava Evropskom unijom na period od 6 mjeseci.

To će sistem predsjedavanja Evropskom unijom učiniti koherentnijim i djelotvornijim.

Visoki predstavnik Unije za vanjsku i sigurnosnu politiku/potpredsjednik Komisije

Lisabonskim ugovorom će biti uvedena nova pozicija za vođenje zajedničke vanjske i sigurnosne politike EU i zajedničke odbrambene politike EU. Imenovanje Visokog predstavnika Evropske unije za vanjsku i sigurnosnu politiku, koji će istovremeno biti i potpredsjednik Komisije, je najveći novi korak kojeg donosi Lisabonski ugovor. Njime se kombinuju dvije postojeće pozicije: Visokog predstavnika za zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku i Komesara za vanjske odnose.

Njega/nju će birati Evropsko vijeće i istovremeno će vršiti funkciju potpredsjednika Evropske komisije. Ona/on će davati prijedloge, voditi vanjsku politiku u ime Vijeća i zastupati stavove Evropske unije na međunarodnoj sceni.

Ovo je osmišljeno kako bi se Evropskoj uniji pomoglo da bolje brani svoje interese i vrijednosti na međunarodnoj sceni i da nastupa jednim glasom.

Evropska komisija

Planirano je da Evropska komisija nezavisno zastupa interese cjelokupne Evropske unije. Komisija za svoj rad odgovara Evropskom parlamentu.

To je jedina institucija Evropske unije sa opštim ovlastima da inicira proces izrade prijedloga za zakone i propise EU.

Evropska komisija također provodi politike Evropske unije, osigurava izvršenje budžeta, upravlja programima EU, zastupa EU u međunarodnim pregovorima i osigurava da se ugovori pravilno primjenjuju.

Na sastanku Evropskog vijeća koji je održan u decembru 2008. godine, šefovi država i vlada su se dogovorili da će u sastav Evropske komisije i dalje ići po jedan komesar iz svake države članice.

Ko šta radi

Lisabonski ugovor pojašanja:

- koje ovlasti pripadaju Evropskoj uniji,
- koje ovlasti pripadaju zemljama članicama,
- koje ovlasti su podijeljene.

Lisabonskim ugovorom se određuju granice ovlaštenja Evropske unije jasnije nego ikada prije.

Osnovno je pravilo da će Evropska unija moći praktimirati one ovlasti koje joj dodijele zemlje članice. Ona mora poštivati činjenicu da sve druge ovlasti ostaju na zemljama članicama.

- Evropska unija ima isključivo zaduženje za oblasti poput pravila konkurencije, monetarne politike i euro-zone i zajedničke trgovinske politike.
- Zemlje članice imaju primarnu odgovornost u oblastima poput zdravstva, obrazovanja, industrije.
- Evropska unija i zemlje članice dijele nadležnost za oblasti poput unutrašnjeg tržišta, poljoprivrede, transporta i energetike.

Ostale odredbe

Ugovor potvrđuje da će Evropska unija poštivati jednakost zemalja članica i njihovih državnih identiteta, uključujući lokalnu i regionalnu autonomiju. Ona garantuje da će štititi kulturnu i jezičnu raznolikost Evrope.

Po prvi put postoji odredba da se zemlja članica može povući iz Evropske unije ukoliko to želi i ova odredba određuje šta će se u tom slučaju primijeniti.

Novo ovlasti za državne parlamente

Po prvi put će državni parlamenti imati neposredni doprinos u proces donošenja odluka unutar Evrope.

U skladu sa Lisabonskim ugovorom, svi prijedlozi zakona u EU će se morati slati državnim parlamentima na razmatranje.

Uspostavit će se sistem za rano upozoravanje i svi državni parlamenti će imati 8 sedmica za razmatranje o prijedlogu ukoliko smatraju da određeni prijedlog nije dobar za aktivnost EU.

Ukoliko se dovoljan broj državnih parlamenata suprotstavi, prijedlog zakona se može nadopuniti i izmijeniti ili povući iz procedure.

Ovaj sistem za rano upozoravanje daje državnim parlamentima važnu ulogu u osiguravanju da Evropska unija ne izlazi iz okvira svojih ovlaštenja kada se uključi u pitanja koja se mogu najbolje riješiti na državnom, regionalnom ili lokalnom nivou.

Određeni tehnički pojmovi

Pravna osnova

Lisabonskim ugovorom se vrše izmjene i dopune Ugovora o Evropskoj uniji i Ugovora o uspostavi Evropske zajednice. To je posljednji u nizu ugovora kojim se ažurirala i konsolidovala pravna osnova Evropske unije.

Lisabonskim ugovorom Evropska unija stiče status jedinstvenog pravnog lica.

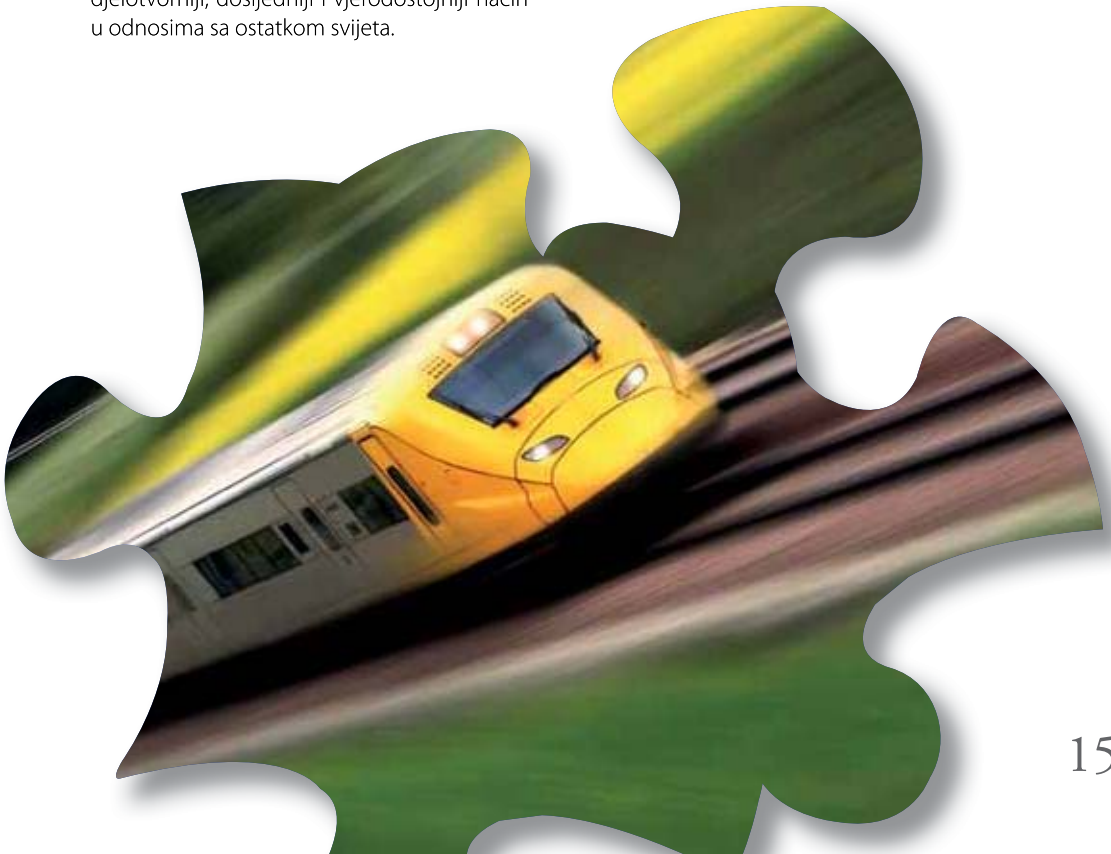
Trenutno Evropska zajednica i Evropska unija imaju različite statute i ne primjenjuju ista pravila u procesu donošenja odluka. Lisabonski ugovor će ukinuti ovaj dvojni sistem i Evropska unija će imati sopstvenu pravni status.

Ovom promjenom će se poboljšati sposobnost Evropske unije da reaguje, posebno u pitanjima vanjskih odnosa. Lisabonski ugovor će omogućiti Evropskoj uniji da djeluje na djelotvorniji, dosljedniji i vjerodostojniji način u odnosima sa ostatkom svijeta.

Glasanje kvalifikovanom većinom, dvostruka većina

Glasanje kvalifikovanom većinom je sistem odlučivanja koji će se primjenjivati za donošenje većine odluka u Vijeću ministara. Unutar Lisabonskog ugovora, taj sistem će se proširiti na veliki broj novih oblasti a ponovno je definisan način na koji se to odvija. Počevši od 2014. godine, sve odluke koje donosi Vijeće će zahtijevati podršku 55% zemalja članica, čime se zastupa najmanje 65% evropske populacije. Ovaj sistem je poznat kao "dvostruka većina". Za formiranje manjine koja blokira proces odlučivanja biće potrebne najmanje 4 zemlje. Ovaj sistem će postaviti zemlje sa manjom populacijom u ravnopravniju poziciju u odnosu na veće zemlje članice.

U pojedinim oblastima će se odluke i dalje donositi jednoglasno. U te oblasti su uključene oblasti opozreživanja i odbrane.

Oснажена saradnja

Budući da je Unija jako porasla, Ugovor o Evropskoj uniji (nadopunjen i izmijenjen Ugovorom iz Amsterdama i Lisabonskim ugovorom) određuje pravila za situacije u kojima neke zemlje članice žele nastaviti saradnju u određenoj oblasti. To je poznato kao "osnažena saradnja".

Oснаžena saradnja znači da grupa zemalja unutar EU može zajedno nastupati, odnosno sarađivati, i bez učesća svih 27 zemalja članica. To omogućava zemljama članicama da ostanu izvan te aktivnosti ukoliko se ne žele uključiti, bez da spriječavaju ostale zemlje članice da sarađuju po nekom pitanju.

Subsidijarnost, proporcionalnost

Odluke koje se donose u EU se moraju maksimalno približiti građanima. Osim u oblastima koje spadaju u njene isključive nadležnosti, EU ne poduzima mjere osim onda kada smatra da će mjere koje ona poduzme biti djelotvornije nego da se poduzmu na državnom, regionalnom ili lokalnom nivou. Ovaj princip je poznat kao princip subsidijarnosti i on se ponovno potvrđuje Lisabonskim ugovorom.

Ovaj princip je nadopunjen principom proporcionalnosti gdje EU mora ograničiti svoje aktivnosti na one koje su neophodne kako bi ostvarila svoje ciljeve određene u Lisabonskom ugovoru.

Procedura su-odlučivanja ("uobičajena zakonodavna procedura")

Su-odlučivanje je izraz za ovlasti Evropskog parlamenta da usvaja zakone na ravnopravnoj osnovi sa Vijećem ministara. Lisabonski ugovor uvodi sistem su-odlučivanja kao opštu praksu. Lisabonskim ugovorom će sistem, u kojem zajedno odlučuju Evropski parlament i Vijeće ministara, postati "uobičajena zakonodavna procedura".

To znači da će proces donošenja odluka u Evropskoj uniji biti zasnovan na dvostrukoj legitimnosti stanovništva (kojeg zastupaju članovi Evropskog parlamenta) i zemlje članice (koje su zastupljene u Vijeću ministara).

Ostale informacije o Evropskoj uniji

■ Europa On-line

Informacije dostupne on-line na svim zvaničnim jezicima Evropske unije na internet stranici europa.eu

■ Posjetite nas

Širom Evrope je otvoreno na stotine EU info centara.

Nađite adresu vama najbližeg centra na internet stranici: europedirect.europa.eu

■ Pozovite nas ili nam pišite

Europe Direct je služba koja će odgovoriti na sva vaša pitanja o Evropskoj uniji. Ovu službu možete pozvati na besplatni telefon: 00 800 67 8 9 10 11, ili telefon koji se plaća kada se zove izvan EU: +32 2 299 96 96, ili na e-mail adresu: europedirect.europa.eu

■ Čitajte o Evropi

Publikacije o EU su na jedan klik od vas na internet stranici EU Bookshop: bookshop.europa.eu

EUIC Sarajevo

Opština Stari Grad
Zelenih beretki 4,
71000 Sarajevo
Tel.: +387 33 206 640
Fax: +387 33 223 250
www.euroinfocentar.ba

EUIC Banja Luka

Marije Bursać br. 3
51000 Banja Luka, BiH
Tel/fax.: +387 51 214 918
www.euroinfocentar.ba

EUIC Brčko

Trg mladih 4 (zgrada Delte)
76100 Brčko Distrikt, BiH
Tel/fax.: +387 49 220 828
www.euroinfocentar.ba

EUIC Tuzla

Patriotske lige br.3
75000 Tuzla
Tel/fax.: +387 35 279 185
www.euroinfocentar.ba

EUIC Mostar

Ante Starčevića bb
88000 Mostar, BiH
Tel/fax.: +387 36 397 355
www.euroinfocentar.ba

VAŠ VODIČ ZA LISABONSKI UGOVOR

Nakon decenija rata koji je prouzrokovao milionske žrtve, osnivanje Evropske unije je označilo početak nove ere u kojoj su evropske zemlje svoje probleme rješavale razgovorom umjesto ratovanjem.

Danas zemlje članice EU uživaju mnoge beneficije. Međutim, postojeća pravila su bila napravljena za manju Evropsku uniju, EU koja se nije morala nositi sa globalnim izazovima kao što su klimatske promjene, globalna recesija ili međunarodni prekogranični kriminal. EU ima potencijal i obavezu da rješava ove probleme ali to može učiniti samo ako poboljša način na koji funkcioniše.

A to je svrha Lisabonskog ugovora. Lisabonski ugovor EU čini demokratskijom, efikasnijom i transparentnijom. On daje građanima i parlamentima bolji uviđaj u to šta se dešava na evropskom nivou i daje Evropi jasniji, jači glas na svjetskoj sceni istovremeno štiteći državne interese.

Ovaj letak objašnjava šta Lisabonski ugovor znači vama kao građanima.

